

Correctievoorschrift VWO

2009

tijdvak 2

economie 1,2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 58 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat een relatief hoge / lage collectieve uitgavenquote zal samengaan met een relatief hoge / lage collectieve lastendruk, hetgeen het netto-inkomen lager / hoger maakt, waardoor het aanbod van arbeid kleiner / groter wordt.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een relatief hoge / lage collectieve uitgavenquote kan ontstaan door een omvangrijk / klein uitkeringsstelsel, hetgeen de noodzaak of prikkel om toe te treden tot de beroepsbevolking minder groot / groter maakt.

2 maximumscore 2

hoger

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- De werkgelegenheidsindex wordt: $\frac{132}{160} \times 100 = 82,5 \rightarrow$ daling van 17,5% 1
- maar de beroepsbevolking daalt relatief minder sterk (15%), hetgeen wijst op een toename van het werkloosheidspercentage 1

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een hoge / lage mate van inkomensongelijkheid betekent dat het volgen van een hogere opleiding relatief veel / weinig extra inkomen oplevert. Hierdoor zullen er meer / minder mensen een hogere opleiding volgen, waardoor de groei van de arbeidsproductiviteit hoog / laag zal zijn.

4 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste verklaring zijn:

- Een hoge / lage mate van internationale samenwerking zorgt voor meer / minder internationale concurrentie, waardoor de noodzaak ontstaat / ontbreekt om via innovatie aan kostenbesparing of product vernieuwing te doen.
- Een hoge / lage mate van internationale samenwerking zorgt voor meer / minder overdracht van kennis en nieuwe technieken, hetgeen de innovatie in Nederland kan bevorderen / beperken.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat sterkere productiegroei meestal ook meer negatieve (externe) effecten (zoals milieuvervuiling) met zich mee brengt, waardoor de groeipercentages minder van elkaar verschillen indien er gecorrigeerd wordt voor het optreden van deze effecten.

Opgave 2

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Het aantal verkochte kaartjes heeft geen invloed op het aantal televisiekijkers en dat is het publiek dat de sponsor vooral wil bereiken.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

totale opbrengst: $30.000 \times € 30 + € 120.000 = € 1.020.000$

totale kosten: $30.000 \times € 5 + € 650.000 = € 800.000$

totale winst bedraagt $€ 1.020.000 - € 800.000 = € 220.000$

8 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de maximale totale winst wordt behaald bij een prijs van € 32,50 en een afzet van 27.500 kaartjes, omdat bij die prijs en afzet geldt dat $MO = MK$ ($MK = € 5$).
- Een antwoord waaruit blijkt dat bij een prijs van € 30 en een afzet van 30.000 kaartjes geldt $MO = 0$ en dat dus bij die prijs en afzet niet kan gelden $MO = MK$ ($MK = € 5$).

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

totale opbrengst: $15.000 \times € 30 + X$

totale kosten: $15.000 \times € 5 + € 435.000$

totale opbrengst = totale kosten dus $X = € 60.000$

Opgave 3

10 maximumscore 8

Te beoordelen onderdeel:

- a De invloed op de prijsvorming op de markt voor koopwoningen is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan een prijsverhogende invloed omdat, door de aftrek van de rente op een hypothecaire schuld, de vraag naar koopwoningen gestimuleerd wordt.

Indien gekozen is voor handhaving van de regeling.

- b
- 3 Het gevolg op de vermogenspositie van huizenbezitters is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan het voorkomen van een vermogensdaling van de huizenbezitters als gevolg van een daling van de prijzen voor koopwoningen.
- 4 Het gevolg op de conjuncturele situatie is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan het voorkomen van het inzakken van de bestedingen wat het gevolg kan zijn van afschaffing van de regeling door de daarmee gepaard gaande daling van de koopkracht.
- 5 Het gevolg op de markt voor huurwoningen is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan het voorkomen van een sterke stijging van de huurprijzen die het gevolg zou zijn van afschaffing van de regeling.
Door deze afschaffing zou er meer vraag naar huurwoningen kunnen ontstaan.

Opmerking

Per juist argument maximaal 2 punten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Indien gekozen is voor afschaffing van de regeling

b

- 1 Het gevolg op de personele inkomensverdeling is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan het gelijkmatiger worden van deze verdeling omdat de denivellerende invloed van het fiscaal voordeel verdwijnt.
- 2 Het effect op de overheidsfinanciën is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan het groeien van belastinginkomsten, omdat het belastbaar inkomen van de eigen woningbezitters (relatief) stijgt.
- 6 Het gevolg op de effectiviteit van de regeling is correct uitgewerkt.
Te denken valt aan het verdwijnen van een niet-effectieve regeling, want slechts een gering percentage van de huishoudens met de laagste inkomens heeft een hypothecaire schuld / want slechts een naar verhouding zeer klein deel van het fiscaal voordeel van de regeling valt toe aan de huishoudens met de laagste inkomens.

Opmerkingen

- *Noteer voor elk onderdeel 0, 1 of 2 punten:*
0 → (vrijwel) geheel fout
1 → bij twijfel
2 → (vrijwel) geheel goed
- *Bij onderdeel b per juist argument maximaal 2 punten toekennen.*

Indien het gebruikte aantal woorden teveel afwijkt en/of het betoog geen doorlopend verhaal is

–1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4

11 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de importprijzen in eigen valuta stijgen, waardoor bij doorberekening in de verkoopprijzen de inflatie toeneemt.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de exportprijzen in vreemde valuta dalen, hetgeen kan leiden tot een zodanige stijging van de export dat er door overbesteding inflatie kan ontstaan.

12 maximumscore 2

daling

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Omdat het overgrote deel van die producten in dollars wordt gefactureerd (kolom 1) zal de (gemiddelde) verkoopprijs in euro's dalen (terwijl de kostprijs in euro's gelijk blijft).

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Omdat de VS op de binnenlandse markt van andere landen een groter marktaandeel heeft dan Nederland, kunnen de VS ook makkelijker eisen om in de eigen valuta betaald te worden.

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Nederland heeft ondanks een kleiner marktaandeel op de binnenlandse markt van andere landen toch een groter percentage in de eigen munt gefactureerde export. Dit kan wijzen op een sterkere concurrentiepositie.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de maatregelen in varianten 2 en 3 zich specifiek richten op de laagste lonen / loonschalen die vooral betaald worden aan laaggeschoolden, terwijl variant 1 op alle inkomensgroepen gericht is.

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een verklaring waaruit blijkt dat in variant 1 een (relatief) lagere belastingafdracht zal leiden tot een verhoging van het nettoloon, waardoor de brutoloonkosten lager zullen uitvallen hetgeen leidt tot (relatief) lagere loonkosten.

Indien uit de gegeven verklaring blijkt dat de loonkosten direct dalen als gevolg van de lagere belastingafdracht

0

17 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het productievolume (2,08%) minder stijgt dan de werkgelegenheid (2,13%).

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{In variant 1 : } \frac{102,33}{\frac{102,14}{102,12} \times 100} \times 100 = 102,31$$

$$\text{In variant 2 : } \frac{102,32}{\frac{102,08}{102,13} \times 100} \times 100 = 102,37$$

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de stijging van het nettoloon in variant 3 zal het brutoloon minder stijgen dan in variant 2
- en doordat de werkloosheidsuitkering aan het brutoloon gekoppeld is, wordt in variant 2 deelname aan betaald werk minder sterk aangemoedigd dan in variant 3

1

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6

20 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de ECB de rente zal verhogen, zodat de kredietverlening duurder wordt / sparen aantrekkelijker wordt, hetgeen de bestedingen zal afremmen.

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Uit de figuur blijkt dat dalende winstmarges gepaard gaan met dalende inflatie, hetgeen beide verklaard kan worden uit de daling van de verkoopprijzen als gevolg van toenemende marktwerking / concurrentie.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat bij meer prijsflexibiliteit onderbenutting van de capaciteit sneller leidt tot lagere prijzen, hetgeen de vraag stimuleert waardoor de bezettingsgraad (weer) kan stijgen.

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een lagere rente weliswaar de effectieve vraag kan stimuleren, maar dat de snel stijgende prijzen het volume-effect kunnen afzwakken waardoor de productiegroei minder groot zal zijn.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 7

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat dankzij deze prijsafspraken de uitgevers een grotere winstmarge hebben op veelgevraagde (school)boeken, die gebruikt kan worden om (school)boeken met kleinere oplagen te 'subsidieren'.

25 maximumscore 2

prijsinelastisch

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Door de gebonden vraag zijn de kopers van schoolboeken niet / nauwelijks in staat te reageren op prijsveranderingen van schoolboeken.

26 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de docent verwacht dat schoolboekenuitgevers een relatief hoge winstmarge op schoolboeken kunnen handhaven, doordat er weinig concurrentie is voor de grootste drie uitgevers.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de docent verwacht dat schoolboekenuitgevers een relatief hoge winstmarge op schoolboeken kunnen handhaven, doordat de keuze voor bepaalde boeken niet gemaakt wordt door de mensen die uiteindelijk de boeken betalen (prijsprikkels ontbreken).

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 26 juni naar Cito.